

Člověk s postižením a výtvarná tvorba

Předmět: PdF:IVk001 Výtvarné umění jako prostor pro inkluzi

Jméno: Olga Šindelářová, učo365538

Obor: PdF SPAN Speciální andragogika

Semestr: 1. semestr

Jako téma pro svou úvahu jsem zvolila problematiku lidí s různými druhy postižení, jejich tvorbu a vnímání výtvarného umění. Umělecká tvorba a umělecké vnímání lidí s postižením bylo dříve tabuizováno a stejně jako oni samotní na okraji společnosti. Od rané historie jsou lidé s postižením námětem výtvarných děl zobrazujících poklesky společnosti (Mrzáci Pietra Brueghela). V minulosti se bohužel všeobecně k těmto jedincům nepřístupovalo dobře a postoj společnosti byl necitelný. Mnoho kultur vnímalo postižení jako trest bohů nebo posednutí zlými duchy a osoby s postižením byli v lepších případech odsunuti na okraj společnosti. Dokladem tohoto postoje tehdejší společnosti je i existence tzv. lodí bláznů, na které byly osoby s postižením umísťovány a posílány po proudu, aby byly spaseny. Tuto temnější část historie zobrazuje například obraz *Lod' bláznů* od Hieronyma Bosche.

Dnes je tomu jinak a tento úspěch můžeme přičíst všeobecnému rozvoji povědomí společnosti danému rozvojem věd, které se zabývají vznikem i příčinou všech druhů postižení. Pro mne je tato tematika velice zajímavá, výtvarný projev osob s postižením vnímám jako jeden ze zdrojů jejich komunikace, projev jejich citů nebo plnění snů. Z mého pohledu je velmi dobře, že v dnešní době není umělecký projev osob s postižením vnímán jako něco zvláštního, ale jako normální věc. Dnes už nás neudiví paralympiáda, člověk s Downovým syndromem ve filmu, lidé se zrakovým postižením, kteří vytváří sochy či obrazy nebo tančící lidé na invalidním vozíku.

Vnímání výtvarné umění je důležité nejen pro rozvoj člověka (pro jeho vnímání světa, sebeuvědomění, rozvoj představivosti), ale je to i důležitou součástí kulturního života a relaxační pomůcka. V poslední době se rozmohla snaha zpřístupnit výtvarné umění i osobám, kteří jej nemohou vnímat standartním způsobem. Jako příklad mohu uvést výstavu děl, jejíž autoři jsou osoby se zrakovým postižením. Výstava je zaměřena na techniku Axmanovy techniky hmatového modelování, která je určena především osobám se zrakovým postižením. Tato řemeslně-výtvarná technika spočívá v práci s hlinou zdravotně postižených. Tato metoda je jedinečná v tom, že nemá žádné nároky na výtvarné nadání a její tvorba je převedena do

základní hmatové matematiky (vychází z proporcí prstů lidské ruky) a dílo vzniká postupně. Vzhledem k nízkým nárokům je tak přístupná širšímu okruhu lidí s různými druhy postižení. Tato technika poskytuje nejen možnost řemeslně-výtvarné tvorby, ale i možnost lepšího vnímání proporcí světa okolo. Díla je možné vidět na různých výstavách, naposledy bylo možné vidět tuto expozici v Tasově. Tato metoda je jenom jedna z mnoha a je důkazem pokroku v myšlení naší společnosti. Je i příkladem přirozené inkluze, protože tyto výstavy je možné prohlížet i hmatově, protože výstava je koncipována jako hapestetická a to nejen pro osoby se zrakovým postižením. Poskytuje tak příležitost mít zážitek z umění pro kohokoliv, a zároveň dává možnost nenásilného propojení světa intaktní společnosti a společnosti osob se zdravotním postižením.

Umění je často používáno i jako komunikační prostředek, který upozorňuje na některé bariéry, se kterými se lidé s postižením setkávají dnes a denně. Jako první mě napadá píseň mé oblíbené skupiny The Tap Tap z Jedličkova ústavu s názvem Ředitel autobusu. Jedná se o poměrně známou píseň, která upozorňuje na problematiku kola jako kompenzačního prostředku a negativního postoje většiny řidičů v městské hromadné dopravě. Jejich písně jsou prostředkem pro překonávání překážek v komunikaci a dostávají tuto problematiku do všeobecného podvědomí. Líbí se mi, jak členové skupiny The Tap Tap se ke svému postižení staví s černým humorem a nadsázkou.

Výtvarné umění se čím dál častěji stává nástrojem a komunikačním prostředkem sbližující donedávna tabuizované téma osob se zdravotním postižením. Čím dál tím více je užíváno jako terapeutická složka, ale i jako výuková metoda a nástroj inkluze. Je pravdou, že tato disciplína se má stále kam rozvíjet a negativem je, že zdaleka není těchto technik užíváno v takovém měřítku, v jakém by bylo možné a potřebné. Umění v jakékoliv formě prospívá každé osobě ať už z hlediska edukačního, terapeutického nebo jako nástroj rozvíjející hrubou a jemnou motoriku a hlavně plní funkci uvolnění, komunikace a možnosti projevu sebe sama.

Výtvarná tvorba má jako jedna z mála potenciál zkoumat svou identitu a jako nástroj inkluze má možnost reflektovat odlišnost osob se zdravotním postižením. Bohužel shledávám, že výtvarná výchova je stále podceňována. Bylo by možné jí využít i pro účely částečné inkluze nejen jednotlivců, ale celých skupin. V dnešní době je inkluze skloňována ve všech souvislostech, ale v praxi chybí lidé a možnosti k jejímu plnému využití. Výtvarná výchova by se mi líbila jako jedna z možností společného předmětu, díky němuž by docházelo k odstranění předsudků a bariér mezi dětmi a možnost interakce intaktní společnosti s osobami se zdravotním postižením.

Naše společnost dospívá k čím dál větší toleranci a jsou vidět velké pokroky oproti nedávné minulosti ve vnímání vztahu k osobám se zdravotním postižením a v přístupu k nim. Ještě před 30-ti lety bylo nemyslitelné, že by existovaly haptetické expozice nebo že by skupina osob se zdravotním postižením vydala hudební album o problematice jejich běžného života a důkazem toho, že to funguje je to, že tato skupina je populární v celé společnosti. Mnou uvedené příklady jsou ukázkou snahy poskytnout všem stejné možnosti a jejich přínos je velký jak pro osoby se zdravotním postižením, tak pro intaktní společnost. Doufám, že tento pozitivní směr našeho smýšlení půjde stále dopředu a jednou se i dočkáme plné inkluze celé společnosti, což je dle mého názoru dnes ještě píseň daleké budoucnosti.